

NIK o rozwoju sportu osób niepełnosprawnych

2017-05-12 08:00:00

Rozwój sportu powszechnego osób niepełnosprawnych w latach 2013-2015 nie był wspierany wystarczająco. W kontrolowanym okresie – pomimo zwiększenia dofinansowania sportu – zmniejszała się liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w głównych formach sportu powszechnego objętych wsparciem, czyli w imprezach sportowych i zajęciach sekcji sportowych.

Brakowało przede wszystkim bezpośredniej współpracy Ministra Sportu i Turystyki z PFRON-em oraz samorządami. W efekcie działania wspierające sport, rekreację i promowanie aktywności fizycznej niepełnosprawnych były nieskoordynowane. Niewystarczająca i nie w pełni skuteczna była promocja sportu oraz aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych, skierowana do wąskiego kręgu odbiorców. Prawidłowo wspierano sport wyczynowy, czego efektem były wysokie wyniki sportowe polskich zawodników na zawodach międzynarodowych.

Poprzez **sport powszechny** umożliwia się osobom niepełnosprawnym uczestniczenie w różnych formach aktywności sportowej (zajęciach, imprezach i obozach sportowych), a poprzez **sport wyczynowy** - przygotowanie zawodników kadry narodowej do udziału w igrzyskach paraolimpijskich, igrzyskach głuchych, mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy. Elementem wsparcia oraz motywacji zawodników niepełnosprawnych są udzielane stypendia i nagrody sportowe za osiągnięcia sportowe oraz inne świadczenia pieniężne. Jednym z najważniejszych aspektów uprawiania sportu i rekreacji przez osoby niepełnosprawne jest poprawa poziomu ich funkcjonowania i jakości życia oraz integracja społeczna. Uprawianie sportu i aktywności fizycznej przez osoby niepełnosprawne jest też elementem **rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych**.

W kontrolowanym okresie (2013-2015) zadania w obszarze sportu powszechnego i wyczynowego osób niepełnosprawnych były dofinansowywane przez Ministra Sportu i Turystyki ze środków budżetu państwa i środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (którego dysponentem jest Minister Sportu i Turystyki), a zadania rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez sport i rekreację ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Zadania w zakresie sportu powszechnego i rehabilitacji społecznej były realizowane przede wszystkim przez stowarzyszenia kultury fizycznej, fundacje i organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie sportu osób niepełnosprawnych (organizacje SON) oraz przez polskie związki sportowe. Z kolei zadania w zakresie sportu wyczynowego realizowały organizacje SON, polskie związki sportowe oraz Polski Komitet Paraolimpijski.

Na dofinansowanie sportu powszechnego i wyczynowego oraz rekreacji osób niepełnosprawnych przeznaczono w latach 2013-2015 środki publiczne będące w dyspozycji Ministra Sportu i Turystyki oraz PFRON-u w łącznej wysokości **143,4 mln zł**. Minister Sportu i Turystyki przekazał **99,1 mln zł**, w tym 41,3 mln zł na sport powszechny i 57,8 mln zł na sport wyczynowy. Należy zauważyć, że w latach 2013-2015 **wzrastało dofinansowanie** przez Ministra zarówno **sportu powszechnego** (z 13,2 mln zł w 2013 r. do 14,8 mln zł w 2015 r., tj. **o 12,1 proc.**), jak i **wyczynowego** (z 17,3 mln zł w 2013 r. do 20,9 mln zł w 2015 r., tj. **o 20,8 proc.**).

NIK ocenia, że pomimo przeznaczenia w latach 2013-2015 kwoty **143,4 mln zł** ze środków budżetu państwa, FRKF oraz PFRON **wsparciem objęto około 62,5 tys. osób niepełnosprawnych rocznie**, co stanowiło **2 proc.** osób niepełnosprawnych w Polsce (**7,4 proc.** osób niepełnosprawnych uprawiających sport i rekreację).

W latach 2013-2015 wsparciem objęto **ogółem 115 tys. osób w ramach sportu powszechnego** (w 2013 r. - 39,1 tys., w 2014 r. - 38,2 tys., w 2015 r. - 37,7 tys.) oraz **3,1 tys. w ramach sportu wyczynowego**. NIK zwraca uwagę na zmniejszenie łącznej liczby osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w sporcie powszechnym z blisko **39,1 tys.** w roku 2013 do **37,7 tys.** w roku 2015, czyli o **3,6 proc.** Stało się tak **pomimo wzrostu dofinansowania** sportu powszechnego o **12,1 proc.** Spadek liczby osób niepełnosprawnych biorących udział w formach uprawiania sportu powszechnego dotyczył podstawowych form uprawiania sportu, w których rokrocznie uczestniczy największa liczba zawodników niepełnosprawnych, czyli w imprezach sportowych (o 11,3 proc.) i zajęciach sekcji sportowych (o 1,8 proc.). Spadła również liczba zorganizowanych imprez sportowych z 242 do 221, tj. o 8,7 proc.

Natomiast prawidłowo przebiegała realizacja przez Ministra Sportu i Turystyki zadań w zakresie **sportu wyczynowego osób niepełnosprawnych**. W latach 2013-2015 **wsparciem objęto 3,1 tys. zawodników** kadry narodowej, uczestniczących w przygotowaniach do udziału w Igrzyskach Paraolimpijskich, Igrzyskach Głuchych, Mistrzostwach Świata i Mistrzostwach Europy. **Pomimo zmniejszenia kadry narodowej** w latach 2013-2015 (z 1.135 do 1.054 członków, czyli o 7,1 proc.) **uzyskano wysokie wyniki sportowe na międzynarodowych zawodach sportowych**. Niepełnosprawni reprezentanci Polski zdobyli na Igrzyskach Głuchych, Mistrzostwach Świata i Mistrzostwach Europy łącznie 591 medali oraz zajęli 550 miejsc od czwartego do ósmego. Efektem dobrego przygotowania zawodników było również zdobycie 39 medali na Igrzyskach Paraolimpijskich Rio de Janeiro 2016, tj. o trzy więcej niż na poprzednich w Londynie w 2012 r.

Z kolei PFRON dofinansował w badanym okresie **zadania z zakresu rehabilitacji społecznej** kwotą **44,3 mln zł**, wspierając udział w życiu społecznym 69,5 tys. osób niepełnosprawnych poprzez ich uczestnictwo w zajęciach i imprezach sportowo-rekreacyjnych oraz w zawodach sportowych. Następowo to poprzez zlecenie zadań organizacjom SON, polskiemu związkowi sportowemu oraz Polskiemu Komitetowi Paraolimpijskiemu. PFRON nie zrealizował natomiast Programu wsparcia Centrów Sportu Niepełnosprawnych, zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2015 r., którego celem miało być zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do obiektów sportowych.

W ocenie NIK w latach 2013-2015 współpraca Ministra Sportu i Turystyki z PFRON w zakresie wspierania sportu i rekreacji osób niepełnosprawnych oraz promocji aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych była niewystarczająca. Izba dobrze ocenia działalność Rady Sportu Osób Niepełnosprawnych (organ doradczo-opiniotwórczy Ministra), która wyznaczała kierunki zmian w sporcie osób niepełnosprawnych oraz stanowiła forum współpracy instytucji państwowych finansujących zadania oraz podmiotów realizujących te zadania (m.in. Polski Komitet Paraolimpijski, organizacje SON, polski związek sportowy). Za późno nawiązano bezpośrednią współpracę Ministra z PFRON, którą podjęto dopiero w maju 2016 r. Zdaniem NIK powinna ona przyczynić się do poprawy działalności wspierającej rozwój sportu osób niepełnosprawnych oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez sport i rekreację.

NIK zwraca też uwagę na **brak współpracy Ministra Sportu i Turystyki z samorządami województw i powiatowymi** w zakresie rozwoju sportu, jego promocji oraz aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych - pomimo, że województwa i powiaty realizują zadania własne w zakresie sportu osób niepełnosprawnych oraz zadania rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych dofinansowane ze środków PFRON. Zdaniem NIK, nawiązanie współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z samorządami (lub ich związkami) **służyłoby rozwojowi i upowszechnianiu sportu osób niepełnosprawnych**.

W efekcie realizacji zadań skontrolowane **organizacje SON i polskie związki sportowe** objęły w latach 2013-2015 szkoleniem ogółem **74 tys. osób niepełnosprawnych** w ramach sportu powszechnego oraz zapewniły uczestnictwo **14,5 tys. osób niepełnosprawnych** w ramach rehabilitacji społecznej.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie i Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej prawidłowo realizowały zadania rehabilitacji społecznej ze środków PFRON. W ocenie NIK służącą za przykład formą współpracy z organizacjami pozarządowymi dotyczącą m.in. realizacji zadań sportu i rekreacji, było zawarcie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Głogowie porozumienia w formie partnerstwa publiczno-społecznego z dziewięcioma organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Porozumienie to umożliwiło wspólne pozyskiwanie środków zewnętrznych przez partnerów. Dzięki współpracy partnerzy wykazali szereg inicjatyw, organizując m.in. marsze integracyjne, sondy uliczne, konferencje, prelekcje, akcje likwidacji barier architektonicznych.

NIK stwierdza, że w kontrolowanym okresie **promocja sportu oraz aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych była niewystarczająca i nie w pełni skuteczna**, pomimo finansowania jej z kilku źródeł, tj. z budżetu państwa, FRKF i PFRON. W Ministerstwie Sportu i Turystyki nie wypracowano strategii promocji sportu osób niepełnosprawnych. Pomimo uznania promocji sportu i aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych za istotne zadanie, rzeczywistość jej rola była znikoma. Promocja sportu była skierowana do wąskiego kręgu odbiorców i prowadzona głównie lokalnie bądź regionalnie. Zabrakło m.in. zlecenia zadań na projekty promocyjne w mediach publicznych (telewizji i radiu). Natomiast NIK dostrzega podjęcie w 2016 r. pozytywnego działania propagującego sport poprzez telewizję publiczną, polegającego na transmisji igrzysk paraolimpijskich w Rio de Janeiro.

Polskie związki sportowe oraz organizacje SON w znikomym stopniu zajmowały się promocją sportu i aktywności fizycznej, ponieważ nie miały na ten cel pieniędzy.

Wniosek de lege ferenda

Do Ministra Sportu i Turystyki: o dokonanie zmiany rozporządzenia z 15 października 2012 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej poprzez dodanie przepisu, który umożliwi otrzymywanie stypendium sportowego przez niepełnosprawnych członków kadry narodowej, którzy w sportach objętych programem igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych, na igrzyskach paraolimpijskich, igrzyskach głuchych, mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy zajmą miejsca od pierwszego do ósmego, pomimo że nie spełnią warunku określonego w rozporządzeniu, wymagającego wzięcia udziału w tych imprezach co najmniej ośmiu państw w danej konkurencji, przy czym w konkurencjach indywidualnych co najmniej 12 osób, a w konkurencjach zespołowych co najmniej 8 drużyn, osad lub załóg.